

Kétnapos kiállításon a puli-pumi-mudi köröknél

A MEOE fennállásának 90. évfordulója alkalmából rendezett jubileumi CAC kiállítás, majd vasárnap a nemzetközi kiállítás jó alkalom volt a magyar fajtások számára, hogy kicseréljék tapasztalataikat, a külföldi érdeklődők is megismerjék az új tenyésztővonalakat, s tájékozódjanak a hazai tenyésztési elképzelésekről.

A kétnapos kiállítást hosszú levelezés előzte meg, bár tudtuk, hogy a nehéz gazdasági körülmények közepette, a meglehetősen magas nevezési díj mellett, fajtáink igazán reprezentáns egyedeit csak mérsékelt számban tudjuk majd bemutatni.

E rövid áttekintésben nincs módomban mind a 9 magyar fajtával kapcsolatos értékelésre, csupán a szakosztályunkhoz tartozó puli-, pumi- és mudifajtákkal összefüggésben vetnék fel néhány észrevételt.

Először is a helyszínről: Újra vörös salakon! Nem csoda hát, hogy a földig érő szőrzetű fehér pulik a kiállítás végére vörös színben „díszelegtek”. Egy francia barátom nem kis iróniával meg is jegyezte: „Újabb színváltozat a pulinál, nem is dicsekedtetek vele. Hogy ti mindig tartogattok valami meglepetést!”

Óriási volt tehát a felháborodás és az elégedetlenség a kiállítók részéről. Hogy miért rejtettük az állítólagos kincseinket (?) a platánsor alá, azt nem tudtam megmagyarázni. Hogy a zöld pázsiton megint mely fajtákat reklámoztuk, azt úgy is tudja mindenki.

A ringek mérete fajtáink számára ideális volt, s a csipős szélben igen hasznosnak bizonyult a felállított sátor. Sporttársaink az eredmények nyomkövethetősége érdekében táblákat készíttettek, s a ringtitkárok erre írták fel az éppen bírált

mezőny birálati eredményeit. A táblákat javasoljuk más szakosztályok vagy klubok számára is, hisz egyszerűen elkészíthető és rendkívül hasznos.

Mindkét napon közel hasonló volt a mezőny, vagyis a szombaton bemutatott kutyákat szinte egytől egyig vasárnapra is benevezték a tulajdonosaik.

Tapasztalataink alapján (a két napon más-más bírók bíráltak) a szemléletgyezetésre feltétlenül szükség van folyamatosan, minden év kiállítási időszaka előtt. A tavaszi hónapokban szeretnénk módot találni ennek megszervezésére is.

A kutyák általában, persze kivétel sajnos akadt, ápoltak és fegyelmezettek voltak. Érzékelhető különbség volt a szakosztályunk által rendezett hathetes ringdresszúra-tanfolyamon részt vett egyedek, s az udvarból éppen csak előhozott, pórázt is csak módjával látott kutyák mozgása és bemutatásmódja között. Egy-egy alkalommal a bírók is érzékelhető zavarba kerültek, de nyilvánvalóan a koszos, piszkos, elhanyagolt, mozgáshoz nem szoktatott kutyák, gazdára való tekintet nélkül alacsonyabb minősítést kaptak.

Az egész évi kiállításokból tanulva, a jövőben ismét minden nemzetközi és fajta kiállítást megelőzően a Petőfi híd budai hídfőjénél ingyenes ringdresszúrát tartunk. Erről szakosztályunk tagjait külön is értesítjük, s a MEOE irodaépületében plakáton is hirdetni fogjuk.

A körök szélén nagy volt az érdeklődés. A bírálat megkezdése után, feledve a nem éppen ideális helyszín okozta bosszúságokat, valóban nemzetközi szintérré változott a terület.

Finnországból 9 tagú tenyésztői és bírói kollektíva, Franciaországból Szlamka

Béla és felesége, Svédországból Ábrahámsson Katalin, az Amerikai Egyesült Államokból dr. Arthur Sorkin képviselte a külföldi klubokat. Vendégeink szívesen forgatták a Magyar Pásztor-kutyák című híradónkat, s éppen e kiállításra készült el szakosztályunk fajtáit jelképező és reklámozó, ragasztható matrica is.

Szép színfoltja volt az eseményeknek a fajtagyőztes fekete puli részére átadott díszes kivitelű serleg, amelyet Szlamka Béla ajánlott fel és nyújtott át szombaton. KIRÁLYKERTI RIA fekete puli szuka tulajdonosa, Pintér Lászlóné boldogan vette át a megtisztelő díjat.

Szlamka Béla és felesége már a békéscsabai nemzetközi kiállításon is díjakat adott át a fajtagyőztes magyar pásztorkutyák részére. Szakosztályunk ezúton is köszöni a franciaországi fajtaklub elismerő ajándékait!

Mi következik most? Először is egy nagy lélegzetvétel, hogy végre vége van! S már nevelgetjük is a jövő nagy reménységeit. Aggódva vigyázunk minden egyes szőrtincsre és szőrpamacsra. Esténként sétáltatjuk, hétvégén iskolába visszük, s titkon, mélyen magunkban megállapítjuk, hogy jövőre Ő uralja majd az egész mezőnyt! Rémálmaink közepette hiányzó fogakról álmodunk. Reggel rohanunk és a szájába nézünk, miközben neki csempésszük a legfinomabb falatokat.

Aztán tavaszra újra, megmagyarázhatatlan mágikus erőttől töltve, ismét ott állunk a ring szélén. Drukcolunk, szidjuk és szeretjük egymást, majd megfogadjuk, hogy soha többé kiállításra nem megyünk.

Viszontlátásra tehát 1990 kutyakiállításain.

Mészáros Mihály

Puli-Pumi-Mudi Szakosztály
elnöke

1990. 13. 25

DÖNTÉS A PULI SZÍNVÁLTOZATAIRÓL

Az utóbbi néhány évben számos cikk jelent meg a Kutya hasábjain a puli színeiről. Nem egészen köztudott, bár gyakran publikáljuk, hogy a puli sokszínű fajta volt, napjainkban is több színváltozatban tenyésztjük, s valószínűleg a jövőben sem korlátozódik a tenyésztők igénye csupán a ma oly gyakori fekete színre.

Az 1942-ben kiadott fajta-standardunk ma már nem túl szerencsésen írja le a puli színeit, hisz a standard csak a fekete, a fehér és a szürke színt sorolja fel. Ebből adódóan rengeteg levelet kaptunk és kapunk napjainkban is a külföldön levő fajtakluboktól, hisz ott is, ugyanúgy, mint idehaza, a felsoroltak mellett létezik még két színváltozat, amelyet a hatvanas évek elején fakó színként írtak le. A fakó színnek két változatát különítették el ekkor, mégpedig az egyszínű zsemlefakót és a fakó alapszín mellett meghatározott testtájakon (pofán, fülön, gerincvonalon, farkon) feketével árnyalt színváltozatot, a maszkos fakónak nevezett színt. Ez a két szín napjainkban egy osztályba került, tehát minden győztes címért a zsemle- és a maszkos fakó pulik együtt versenyeztek.

Kiállításainkon gyakran okozott zavart az egyes puliszínek besorolása és a győztes címek odaítélése, hisz a fakó szín a hatvanas években csak mint kísérleti osztály szerepelt. A hazai kiállításainkon, annak ellenére, hogy a fakó a standardban nem is volt rögzítve, a fekete, a fehér, a szürke és a fakó színváltozat külön-külön osztálygyőztes címet kaphatott.

Ezt külföldön csak néhány helyen ismerték így el, ezért sorozatos reklamációkat kellett tisztáznunk, majd a közelmúltban kezdeményezést tettünk a standard színleírások módosítására.

A színek újraértékelése, besorolása előtt természetesen elméleti ismeretekre és gyakorlati tapasztalatokra támaszkodtunk. Ezek közül a legfontosabb a dr. Ócsag Imre professzor úr irányítása mellett 1976-ban készült tudományos feldolgozás, amely a puli színöröklését próbálta tisztázni, s amely ma is tökéletesen alátámasztja az alomellenőrzések, a tenyészszemlék és a kiállítások során tapasztalt színviszonyokat. Ez a dolgozat dr. Sáfár László munkája, s a címe: „A puli színöröklése, különös tekintettel a fakó árnyalatokra”. A szerző dolgozatában közel száz alom színmegoszlását dolgozta fel. Módjában állt célpárosításokat is megfigyelni, személyesen értékelte az almokat mintegy kizárva az alombejelentők hibás színmegjelöléseit. Vizsgálatait statisztikai próbákkal támasztotta alá, s tette a gyakorlati megfigyelő számára is tökéletesen meggyőzővé.

A múlt év őszen megtartott bírói továbbképzésen már sürgető problémaként merült fel a puli színváltozatainak rendezése. Annak érdekében is szükséges, hogy az egyes színek kizárólag genetikai hátterüknek megfelelő osztályba kerüljenek besorolásra, s azért, hogy a standard a jövőben a világ minden táján útmutatóként irányt szabjon a színek szakszerű megítéléséhez.

Az 1991. február 20-án megtartott konzultáción, amelyen a MEOE elnöke, a Tenyésztési Tanács elnöke, az illetékes szakosztályok elnökei és neves tenyésztők vettek részt, a puli színeivel kapcsolatban az alábbi megállapítások kerültek rögzítésre.

– A tudományos feldolgozás és a gyakorlati megfigyelések tisztázták a puli színöröklésének törvényeit. A puli színöröklése meghatározott episztatikus sorrend szerint történik, amelyben alá- és fő-

Maszkos fakó puli a Pásztortűzvirág kennelből

lérendeltségi viszonyok érvényesülnek.

– Az episztatikus sorozat csúcspontja a fekete szín, amely hordozója lehet az összes egyéb puliszínnek. A fekete szín a pulinál minden más színt elnyomhat, minden szín felett dominál, s belőle két fekete puli párosításakor is bármelyik szín kihasadhat. A fekete szín a kifejtett puli esetében legtöbbször nem szurokfekete szörköntöst jelent. A zsinórok, illetve szalagok végei általában rozsdásak vagy avéttak, esetenként őszenen tűzöttek. Ez a puli szörzetének sajátos szerkezetével magyarázható, amely egyben természetes védekezőmechanizmus, adaptációs reakciója a puli szörzetének. Ez a jelleg genetikailag rögződött, a fajta evolúciója során generációról generációra jelenkezik. Semmiképpen sem tekinthető hibának.

– Az episztatikus sorozatban a következő szín a kor elberekeltével kiszürkülő szürke színváltozat. Az ilyen kölykök fekete színűnek születnek, s a legkülönbözőbb életkorban indulhat meg szörzetüknek a szürkülése. Vannak olyan kölykök, amelyek az alomellenőrzés és tetoválás idejére (7–8 hét) már jelzik, hogy szörköntösük szürke színűvé

fog válni. Az ilyen kölykök hasonlítanak az ezüstszkár kölykökhöz. A pofa környéke, a lábvégek és a fark ezüstös árnyalatai a biztos kiszürkülés jelei. Előfordulhat azonban, hogy az egyedfejlődés későbbi fázisában indul csak meg a szörköntös szürkülése 2–3, esetleg 5–6 éves korban. Éppen ezért előfordult már olyan eset is, hogy a kiállítások során feketeként nevezett pulit egyszer csak a szürkék közé nevezték, majd újra a feketék között indították. A szürke szín eddig ugyanis külön osztálygyőztes címre volt jogosult, s így lehetővé vált a győztes címek könnyebb, konkurencia nélküli összegyűjtése. Az elmúlt három év nemzetközi kiállításain mindösszesen négy esetben neveztek szürke pulit.

A jövőben a szürke pulik már a feketék között kerülnek elbírálásra! Születéskor ugyanis a kiszürkülő szürke színváltozat még nem tekinthető meg, és genetikailag ez a szürke a fekete színhez áll legközelebb. Nem adunk ki tehát a szürkék részére, mint önálló osztály részére külön győztes címet, ahogyan ezt korábban tettük, hisz a következőkben együtt bíráljuk a feketékkel. A szürke puli azonban a feketék között a színe miatt semmi-

1991/4.

lyen hátrányt nem szenvedhet, ha a bíró úgy ítéli meg, győztes is lehet a fekete mezőnyben!

A születéskor már szürke kölykök, ami genetikailag két színt jelent, előfordulhat a fajtában, de a tapasztalat szerint ezek a kölykök életképtelenek, az egyedfejlődés korai szakaszában elpusztulnak. Gyakorlati jelentősége az utóbbi szürke változatnak nincs! A közelmúltban tudomásunk szerint nem született ilyen kölyök.

— Az öröklődési sorozatban a következő korábban maszkos fakónak nevezett szín, amelyet a jövőben csak fakóként fogunk jelölni. A továbbiakban tehát fakónak nevezzünk minden olyan színt, amely nem egyértelműen fekete vagy szürke, nem fehér, s a szőrzetben mindig megtalálhatók fekete szőrszálak. A fakó puli szőrköntőseben tehát a fekete pigmentáltság jelei minden esetben felfedezhetők. Szürkés-krémes alapszíne mellett a feketén árnyékoló pofa, fül, törzs, farok a születés pillanatában is elbírálható, és egyértelműen meghatározható. Az ilyen kölykök színe is általában a kor előrehaladtával világosodik. Két fakó puli párosításakor csak fakó kölykök születhetnek! A fakó szín recesszívén viselkedik a feketével szemben, tehát populációs szinten a várható 3:1 hasadási arány jól igazolható. A távlati jövőben a fakó színt szeretnénk külön CACIB címre felterjeszteni, hisz az a fakó, amit a korábban maszkos fakónak nevezünk, valóban a puli ősi, típusos, értékes színváltozata. Ehhez azonban a fakó populációnak mind számban, mind minőségben fejlődnie kell. Célszerű lenne a szín tiszta tenyésztésére törekedni, s a továbbiakban nem keverni a feketével. Ez a színváltozat már ma is külön osztálygyőztes címet kap (HPJ, CAC, Derby), de a fajtagyőztes és a CACIB címért a fekete + szürke osztály győztésével vetjük össze. A lehetőség megvan a fakó pulit tenyésztők együttműködésére, s még

hosszú ideig számíthatunk a feketék után kihaladók, újabb és újabb vérvonalat reprezentáló fakó egyedek megjelenésére. Erre feltétlenül szükség is van, hisz a főbb vásárlóöröknek számító nyugat-európai országokban ma ez az egyik legnépszerűbb színváltozat. Ha a fakókat továbbra is feketékkel párosítanánk csak, igaz ugyan, hogy növelnénk a fakót öröklő feketék számát, de a fakót rejtve tartanánk. A valóban minőségi fakó populáció (és most csakis a maszkos változatról beszélünk) tiszta tenyésztéssel alakítható ki a legrovidebb idő alatt.

— Az egyik legrejtélyesebb szín az episztatikus sorozat következő tagja, a fehér, majd a zsemle. A fehér puli teljes mértékben elkülönülten került bírálatra a többi színtől, legalábbis azt hittük, hogy elkülönítettük. Külön fajtagyőztes és CACIB címet is kap. Nagyon gyakran az alomellenőrzések során különösen érzékelhetően a fehér kölykök között és a feketék között is zsemleszínű kölyköket találhatunk. Ezeket neveztük korábban „sima fakónak”! A kiállításokon is előfordulnak, szinte rózsaszínűeknek hatnak a valóban fehér pulik között.

„Fehér puli az, amelyik fehérnek születik!” Számos korábbi írásban hangsúlyoztam, hisz a fehér puli zsemleszennyezettségét Anglii Csaba már 1936-ban is hibának minősítette. Ennek ellenére a fehér szín tiszta tenyésztésének legnagyobb akadálya ma is a zsemleszín megjelenése. Hogyan lehetséges ez? Egyszerűen úgy magyarázható, s ez be is igazolódott, hogy az öröklődési sorozat végletszíne nem a fehér, ahogyan ezt korábban nagyon sokan hitték, hanem a ma „zsemle” leírt, sima fakó színváltozat. Az episztatikus sorban a két szélsőséges szín tehát a fekete és a zsemle. A fekete uralkodik mindegyik felett, a zsemle bármelyikből kihaladhat, és sajnos ki is halsad. Sokkal könnyebben előjön a színes (fekete, szürke, masz-

DÖNTÉS A PULI SZÍNRŐL

kos fakó) pulik után, mint a tiszta fehér szín. Nemegyszer sajnos ezeket fehérként törzskönyveztetik, s bekerülve a fehér populációba, máris szennyezi tovább a fehér színt. De szennyezi tovább a fekete állományt is. Populációs szinten 3:1 arányban jön elő, legalábbis a színesek után. Elméletileg a fehérek után is ilyen arányt kellene követnie a megjelenésének, de hogy ma Magyarországon a fehérpuli-állományban hányad része homozigóta fehér, és hányad része hordozza a zsemleszínűt, azt kinyilatkoztatni könnyelműség lenne! Elvileg a populáció 25%-ának kellene homozigóta fehérnek lennie, vagyis olyanoknak, amely a zsemleszínnek nem hordozója. Sajnos a reális becslést számos gyakorlati dolog nehezíti. Először is kezdődik az alomellenőrzéseknél. Az alombejelentőket pontatlanul töltik ki! Még egyszer ismételve tehát „fehér az a puli, amelyik fehérnek születik!” Csak hogy a fehérnek is számos árnyalata van! Hőfehértől az egységes csontszínig változhat a színskála. A zsemlenek született kölykök, s ez különösen a fekete szülők után gyakori, de természetesen akad a fehérek után is, mindig rózsaszín orrtükrökkel születnek! Az igazi fehér pulik orra már születéskor palaszürke, vagy 2-3 nappal a születés után beszürkül. A zsemleke egyáltalán nem, vagy csak nagyon későn. Orrcimpájuk általában mindig rózsaszín marad, bőrük pigmentmentes a nyálkahártyákon és a szabad bőrfelületeken egyaránt. Egyesek ezt a színt „barack, apricot, krém, rózsaszín, zokniszín, malacrózsaszín” elnevezéssel illetik. Sokáig az ilyen kölyköket elpusztították már a születéskor. Mi korábban tehát ezt neveztük sima fakónak, s a jövőben, a fakótól való elkülönítés miatt „zsemle” fogjuk jelölni. A zsemle a pulinak nem típusos színe. Egészen távol áll a fakó-

tól, tehát semmi sem indokolja, hogy a későbbiekben azokkal együtt kerüljön bírálatra. Legközelebb genetikailag a fehérhez áll, tehát a fehér és a zsemleszínű pulik a következőkben egy ringbe kerülnek, együtt konkurálnak a győztes címért! A fehér pulinál viszont célul tűztük ki az állomány mielőbbi megtisztítását a zsemleszíntől, ezért a zsemle vagy zsemleszínű pulik a jövőben csak JÓ, MEGFELELŐ vagy TENYÉSZTÉSRE NEM JAVASOLT minősítéseket fognak kapni. Ezeknek a puliknak a teli megjelenési formája rendkívül visszatartó. Orruk teljesen rózsaszín, szőrzetük nem egységesen zsemles, hanem a szőr növekedési és levetési állapotától függően különböző árnyalatokat mutat. A hátvonalon végig széles sávban szinte vörös színű. Általában nincs szájpigmentjük, és világos a szemük! Ezt a színváltozatot vétek újra belekeverni bármelyik másik színbe! Bármennyire is fájdalmas lesz az első lépéseket megtennünk, el kell kezdenünk a színekre is nemesíteni a pulit. Mindig voltak divatszínek, mindig lesznek felkapott változatok, de a pulinak összességében PULINAK kell maradnia! A mélyen pigmentált szabad bőrfelület, a sötét orrtükrök, a barna szemek mind-mind hozzájárulnak a fajta karakteréhez!

Hogyan képzeljük a gyakorlati megvalósítást? Először is az alomellenőrzések során kezdjük a szelekciót. Budapesten és környékén ez jól megoldott, a vidéki szervezetekkel felvesszük a kapcsolatokat.

A jövőben tehát a „MASZKOS”-ként jelölt színt egyszerűen „FAKÓ”-nak kell bejeleníteni.

A korábban egyszínű vagy sima fakók színt „ZSEMLE”-nek jelöljük az alombejelentő lapon! Amennyiben az alombejelentő lapon nem a valóságos szín került bejegyzésre, akkor a tetoválómesternak a

VÁLTOZATAIRÓL

származási lapot korrekcióra vissza kell küldenie a MEOE törzskönyvezési osztályára. Származási lapot természetesen a zsemleszínű kölykök is kapnak, amennyiben a fajtatisztaság tényéhez kétség nem férhet. Ezeket a kiállítások és tenyészszelemlék során kívánjuk kiszűrni.

Zsemleszínű kölyköt külföldre eladni nem ajánlatos. Exportpedigrét az ilyen kölykök részére nem állítunk ki! Kísérletezni természetesen mindenki kísérletezhet saját ideje, energiája és pénztárcája terhére! A már tenyésztésben levő zsemles pulik tenyésztését igyekezzünk minél előbb befejezni, mert a sorozatos heterozigóták előállításával populációs szinten csak növeljük a zsemleszínű egyedek kihasadásának valószínűségét. Egy-egy tenyésztő kevésbé érzékeli a zsemlék megjelenésének problémáját, talán még tetszik is sok embernek, „hisz milyen aranyos a rózsaszín puli”, hallom gyakran a tetoválások során. Ahhoz azonban már kevesen veszik a fáradságot, hogy megnézzék később, hogyan néz ki az felnőttként. Különösen a feketék között megszületett zsemleszínű kölyök okozhat meglepetést, amikor a kezdő pulis először döbben rá, hogy az ő esetleg fehérnek vett pulija tulajdonképpen nem is fehér. A fehér alomban és fehér pulis bírálati körben „ordít” igazán a zsemleszín és a rózsaszín orrtükör!

A kutya korán ivarérett, rövid vemhességi idejű állatfaj. Rövid a generációs intervalluma, ha komolyan, összefogással, fegyelmezetten tenyésztjük, gyors eredményre számíthatunk. A zsemleszínű pulikat tekintsük a tenyésztői munka melléktermékeinek! Ezek kitűnő házőrzők, jó pajtások lehetnek, a tenyésztésből azonban célszerű mellőzni őket!

Akik a puli színöröklése iránt mélyebben érdeklődnek,

a megjelölt irodalmak áttanulmányozását javaslom számukra. Természetesen egymás alomjainak az időnkénti megtekintése is igen hasznos és célravezető lehet a puli színeinek tisztánlátása érdekében.

Mészáros Mihály,
a MEOE-PULI-PUMI-MUDI Szakosztály
elnöke

Irodalomjegyzék

1. Anghi Csaba (1936): A magyar pásztorkutyák és a külföldi rokonfajták, Budapest, 179. p.
2. Bordács Imre (1967): A pulitenyésztés irányelvei III. A szín. A Kutya, No. 4. p. 1-2.
3. Buzgó Ilona (1974): Néhány szó fakó puli ügyben A Kutya, No. ... p. 8-9.
4. Hutt, F. B. (1964): Animal Genetics New York, p. 546.
5. Mészáros M. (1986): A fehér puli genetikai fejlődéséről Kutya, No. 2. p. 10-11.
6. Mészáros M. (1986): A puli színe I. Kutya, No. 6. p. 23.
7. Mészáros M. (1986): A puli színe II. Kutya, No. 7. p. 6.
8. Mészáros M. (1987): Fajtaismertetés, A puli Kutya, No. 3. p. 6.
9. Mészáros M. (1989): Bírálati szempontok a puli minősítésekor Kutya, No. 4. p. 8.
10. Nagy Sára (1987): A puliról Kutya, No. 4. p. 8-9.
11. Ócsag Imre (1969): A puli színöröklése Búvár, 14. p. 325-328.
12. Sáfár László (1974): A puli színöröklése, különös tekintettel a fakó árnyalatokra. Tudományos dolgozat, Gödöllő, ATE, p. 25.

(Ezt a munkát a Magyar pásztorkutyák című klubhíradónkban teljes egészében közölni fogjuk!)

1991/4.